

POSTANOWIENIE

3 sierpnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Joanna Lemańska

na posiedzeniu niejawnym 3 sierpnia 2023 r. w Izbie Cywilnej w Warszawie
w sprawie z powództwa Z. K.

przeciwko Towarzystwu Ubezpieczeń spółce akcyjnej w W.

o zapłatę,

na skutek wniosku pełnomocnika z urzędu powódki adwokat E. B.

o uzupełnienie postanowienia Sądu Najwyższego z 22 czerwca 2023 r.,

sygn. akt I CSK 2854/22,

oddala wniosek.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 22 czerwca 2023 r., I CSK 2854/22, Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia do rozpoznania skargi kasacyjnej Z. K. (dalej: Powódka) od wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z 8 grudnia 2020 r., I ACa 894/19 (pkt 1); odstąpił od obciążenia Powódki kosztami postępowania kasacyjnego poniesionymi przez Towarzystwo Ubezpieczeń spółkę akcyjną z siedzibą w W. (pkt 2) oraz oddalił wniosek pełnomocnika Powódki o przyznanie mu kosztów pomocy prawnej świadczonej z urzędu w postępowaniu kasacyjnym (pkt 3).

Oddalając wniosek o przyznanie pełnomocnikowi Powódki kosztów nieopłaconej pomocy prawnej świadczonej jej z urzędu w postępowaniu kasacyjnym, Sąd Najwyższy zwrócił uwagę na wady konstrukcyjne skargi kasacyjnej, które uniemożliwiły przyjęcie jej do rozpoznania. Wskazał jednocześnie, że w judykaturze ugruntowany jest pogląd, zgodnie z którym nie przysługują koszty nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu adwokatowi (radcy prawnemu)

za sporządzenie nadzwyczajnego środka zaskarżenia, zawierającego takie wady, które uniemożliwiają przystąpienie do jego merytorycznego rozpoznania. Sam zaś fakt świadczenia pomocy prawnej z urzędu i w związku z tym sporządzenie pisma procesowego nie jest wystarczającą podstawą do otrzymania wynagrodzenia z tego tytułu. Pomoc ta powinna być udzielona zgodnie z wymaganiami stawianymi profesjonalście, gdyż inaczej zatracą się sens jego ustanowienia.

Przedmiotowe postanowienie zostało doręczone pełnomocnikowi z urzędu Powódki 10 lipca 2023 r.

Pismem z 17 lipca 2023 r. E. B. – pełnomocnik z urzędu reprezentujący Powódkę w ww. postępowaniu kasacyjnym I CSK 2854/22 – wniosła o uzupełnienie ww. postanowienia Sądu Najwyższego z 22 czerwca 2023 r. poprzez rozstrzygnięcie o kosztach nieopłaconej pomocy prawnej świadczonej z urzędu w postępowaniu zażaleniowym o sygn. I ACa 894/19 (I WSC 93/21), toczącym się przed Sądem Apelacyjnym w Poznaniu (które to koszty nie zostały uiszczone w całości ani nawet w części), zgodnie z wnioskiem złożonym w zażaleniu pełnomocnika Powódki z 22 listopada 2021 r. oraz stosownie do treści postanowienia Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z 3 grudnia 2021 r., I ACa 894/19 (I WSC 93/21).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 351 § 1 k.p.c., mającym odpowiednie zastosowanie w postępowaniu kasacyjnym (art. 361 w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 398²¹ k.p.c.), strona może w ciągu dwóch tygodni od ogłoszenia wyroku (odpowiednio postanowienia), a gdy doręczenie wyroku (postanowienia) następuje z urzędu – od jego doręczenia, zgłosić wniosek o uzupełnienie wyroku (postanowienia), jeżeli sąd nie orzekł o całości żądania, o natychmiastowej wykonalności albo nie zamieścił w wyroku (postanowieniu) dodatkowego orzeczenia, które według przepisów ustawy powinien był zamieścić z urzędu.

W judykaturze podnosi się przy tym, że pełnomocnik z urzędu jest legitymowany do złożenia wniosku o uzupełnienie wyroku (postanowienia) w zakresie przyznania na jego rzecz kosztów nieopłaconej pomocy prawnej

(zob. uchwały Sądu Najwyższego z 20 maja 2011 r., III CZP 14/11 i z 8 marca 2012 r., III CZP 2/12). Taki wniosek pełnomocnik wnosi w imieniu własnym i na własną rzecz, nie działając w tym zakresie w imieniu mocodawcy (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 21 lutego 2023 r., II CSKP 676/22).

W niniejszej sprawie Sąd Najwyższy nie dostrzegł potrzeby uzupełnienia postanowienia z 22 czerwca 2023 r., I CSK 2854/22.

Według art. 108 § 1 zd. 1 k.p.c. sąd rozstrzyga o kosztach w każdym orzeczeniu kończącym sprawę w instancji. Przepis ten wyraża zasadę unifikacji i koncentracji kosztów procesowych, zapobiegającą rozdrabnianiu ich według wyników pojedynczych środków zaczepnych i obronnych. W konsekwencji takiego uregulowania sąd rozstrzyga o kosztach dopiero w orzeczeniu kończącym sprawę w instancji, a rozstrzygnięciem tym obejmuje wszystkie poniesione dotąd koszty, zarówno w postępowaniu w sprawie (jako całości), jak i w poszczególnych postępowaniach incydentalnych (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 26 maja 2022 r., III CZ 95/22).

Wyrażona w art. 108 § 1 k.p.c. zasada unifikacji i koncentracji ma również zastosowanie do rozstrzygania w przedmiocie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 25 lipca 2013 r., II CZ 21/13).

Utrwalone jest przy tym stanowisko, że rozstrzygnięcie o wynagrodzeniu pełnomocnika z urzędu uzależnione jest od wyniku sprawy, tj. od tego, czy strona zastępowana przez tego pełnomocnika proces wygrała, czy przegrała. Jeżeli bowiem strona taka wygrała sprawę w całości, wówczas wynagrodzenie pełnomocnika oraz poniesione przez niego wydatki są zasądzane w ramach zwrotu kosztów procesu – na zasadzie art. 98 § 1 k.p.c. - od strony przegrywającej proces na rzecz strony wygrywającej (zob. uchwały Sądu Najwyższego z: 1 marca 1989 r., III CZP 12/89; 10 sierpnia 1990 r., III CZP 40/90; zob. też postanowienia Sądu Najwyższego z: 8 września 1982 r., I CZ 83/82; 15 lutego 2018 r., V CSK 324/17; 8 sierpnia 2019 r., III CSK 329/18). Natomiast w razie przegranej sprawy przez stronę, którą zastępował pełnomocnik z urzędu, sąd generalnie przyznaje wynagrodzenie pełnomocnikowi od Skarbu Państwa (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 9 grudnia 2010 r., III CZ 56/10; 8 sierpnia 2019 r., III CSK 329/18). Tak skonstruowany mechanizm rozstrzygania o wynagrodzeniu pełnomocnika

z urzędu wyklucza wydanie w tym przedmiocie orzeczenia przed zakończeniem postępowania. Dopóki bowiem nie zostanie wydane orzeczenie kończące postępowanie w sprawie nie sposób ocenić, która strona wygrała sprawę w rozumieniu art. 98 § 1 k.p.c., co oznacza, że nie jest możliwe rozstrzygnięcie od kogo i na czyją rzecz ma zostać zasądzona kwota tytułem wynagrodzenia pełnomocnika z urzędu, a także według jakich zasad to wynagrodzenie ma zostać ustalone (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 21 lutego 2023 r., II CSKP 676/22).

Jednocześnie w orzecznictwie Sądu Najwyższego podnosi się, że adwokatowi (radcy prawnemu) nie przysługują koszty nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, jeżeli sporządzony przez niego nadzwyczajny środek zaskarżenia zawiera takie wady, które uniemożliwiają przystąpienie do jego merytorycznego rozpoznania. Sam bowiem fakt świadczenia pomocy prawnej z urzędu i w związku z tym sporządzenie pisma procesowego nie jest wystarczającą podstawą do otrzymania wynagrodzenia z tego tytułu. Pomoc ta powinna być udzielona zgodnie z wymaganiami stawianymi profesjonalście, gdyż inaczej zatracą się sens jego ustanowienia (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 8 grudnia 2021 r., I CNP 42/17 i powołane tam orzecznictwo).

W niniejszej sprawie Sąd Najwyższy postanowieniem z 22 czerwca 2023 r. odmówił przyjęcia do rozpoznania skargi kasacyjnej Z. K. od wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z 8 grudnia 2020 r., I ACa 894/19. Nie budzi tym samym wątpliwości, że Powódka przegrała ostatecznie niniejsze postępowanie kasacyjne o sygn. I CSK 2854/22. Jednocześnie w punkcie 2 sentencji orzeczenia z 22 czerwca 2023 r. Sąd Najwyższy rozstrzygnął w przedmiocie wniosku o przyznanie pełnomocnikowi Powódki kosztów nieopłaconej pomocy prawnej świadczonej jej z urzędu w niniejszym postępowaniu kasacyjnym, oddalając ten wniosek z powodu wad konstrukcyjnych skargi kasacyjnej, które uniemożliwiły przyjęcie jej do rozpoznania. Uwzględniając ostateczny wynik niniejszego postępowania kasacyjnego (jako całości), istnieją przy tym podstawy do stwierdzenia, że zawarte w punkcie 2 sentencji ww. postanowienia z 22 czerwca 2023 r. rozstrzygnięcie zawiera też w sobie domniemanie oddalenia wniosku o przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej świadczonej Powódce

z urzędu w postępowaniu zażaleniowym o sygn. I ACa 894/19 (I WSC 93/21), toczącym się przed Sądem Apelacyjnym w Poznaniu. Rozstrzygnięciem tym (stosownie do art. 108 § 1 k.p.c.) Sąd Najwyższy orzekł zatem o całości kosztów nieopłaconej pomocy prawnej świadczonej Powódce z urzędu w niniejszym postępowaniu kasacyjnym o sygn. I CSK 2854/22, w tym o kosztach nieopłaconej pomocy prawnej świadczonej Powódce z urzędu w ww. postępowaniu zażaleniowym. Wymaga bowiem wyjaśnienia, że przedmiotowe postępowanie zażaleniowe miało charakter incydentalny w odniesieniu do postępowania kasacyjnego o sygn. I CSK 2854/22. Z tej przyczyny brak jest podstaw do odmiennego rozstrzygnięcia w przedmiocie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej świadczonej Powódce z urzędu w ww. postępowaniu zażaleniowym, od tego które zapadło w sprawie głównej o sygn. I CSK 2854/22. Oceny tej nie zmienia fakt, że Powódka w istocie wygrała to postępowanie uboczne (postanowieniem z 3 grudnia 2021 r., I ACa 894/19, I WSC 93/21, Sąd Apelacyjny w Poznaniu uwzględnił bowiem zażalenie Powódki i uchylił postanowienie tego Sądu o odrzuceniu jej skargi kasacyjnej). Jak już bowiem wyżej wskazano, orzeczenia w przedmiocie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej świadczonej z urzędu w poszczególnych postępowaniach incydentalnych nie mogą następować w oderwaniu od sposobu rozstrzygnięcia co do sprawy głównej (w tym przypadku postępowania kasacyjnego I CSK 2854/22). Decydujące więc znaczenie dla rozstrzygnięcia o całości kosztów nieopłaconej pomocy prawnej świadczonej z urzędu w postępowaniu kasacyjnym ma wynik tego postępowania, a nie wyniki jego poszczególnych etapów.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 351 § 1 i 3 w zw. z art. 361 w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 398²¹ k.p.c., orzekł jak w sentencji.

(K.B.)

r.g.

